

Inovace a specializace v hrnčířském řemesle v době laténské

- variabilita technologie výroby keramiky
- **teoretické přístupy**
- studium technologických inovací a organizace výroby keramiky
 - produkce jednotlivých dílen
 - analogue, petrografická/mineralogická analýza keramiky
- **technologické inovace**
 - odrážejí dynamiku sociálního vývoje
 - hrnčířský kruh a dvoukomorová hrnčířská pec

Vnější faktory

- **přírodní podmínky**

- dostupnost surovin

- změna prostorového kontextu a distribuce v důsledku (vliv na rozvoj forem)

- **funkce keramických nádob**

- změna stravovacích, rituálních, jiných kulturních praktik

- utilitární X prestižní předměty

- křehký a robustní technologický systém

- **krize společnosti**

Inovace v době laténské

- **dvoukomorová hrnčířská pec**
- **hrnčířský kruh**

=> důvody technologické variability keramické produkce

- rozšíření hrnčířských pecí?

=> rozdíl mezi pecemi a jednoduššími výrobními zařízeními

Dvoukomorová hrnčířská pec

- **pece X jednodušší vypalovací zařízení**
 - kontrola rychlosti ohřevu
 - tepelná a atmosférická homogenita výpalu
 - efektivita využití paliva
 - teplota a doba žíhání
 - ztrátovost keramiky
 - investice
 - organizace

Hrnčířský kruh

tři stupně využití rotačního pohybu

1. rozšíření možnosti úpravy v ruce
2. sekundární technika- dotáčení
3. primární technika- celá nádoba

=> nevyužíván za účelem zefektivnění výroby

Rozšíření inovací

-diskontinuitní dovednosti = výrobce se musí naučit novým dovednostem

=> změny

hrnčířský kruh: změna motorických dovedností

dvouprostorová pec: odlišný proces výpalu

=> k prosazení inovací nutné výrazné stimuly

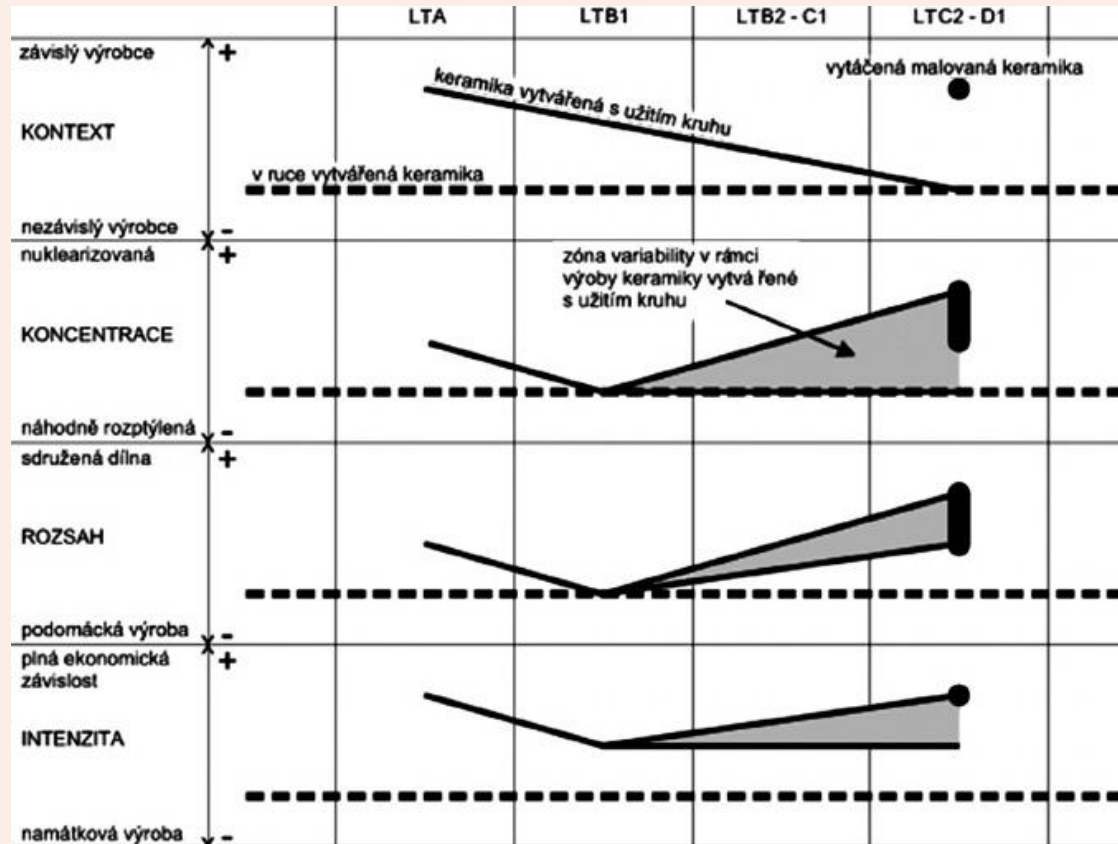
- autoři vidí **vztah** mezi **řemeslnou specializací** a těmito **inovacemi**

-specializovaná a nspecializovaná výroba v předindustriálních společnostech

Specializace - formy organizace výroby

- občasná podomácká výroba
- specializovaná podomácká výroba
-nejrozšířenější v předindustriálních společnostech
- individualizované dílny
-uplatněn hrnčířský kruh
- sdružení několika dílen

Pozice forem řemesla v jednotlivých dimenzích

- **kontext výroby**- popisuje sociální status výrobců a socio-politickou komponentu poptávky po jejich výrobcích (póly: závislý specialista – nezávislý specialista)
- **koncentrace výroby**- popisuje geografické rozmístění výrobců (silný vliv má v tomto směru diverzita sociálního a přírodního prostředí, teritorialita a sociální vazby výrobců)
- **rozsah výroby**- odráží především počet jedinců zaangażovaných v jedné výrobní jednotce a způsob, jakým se jedinci stávají součástí výrobního systému (póly: individuální nebo rodinná výroba – sdružená dílna)
- **intenzita výroby**- množství času, které výrobci věnují svému řemeslu (póly: namátková výroba – řemeslo je jedinou ekonomickou aktivitou výrobce)

Příčiny vzniku řemeslné specializace

- často jako důsledek distribuce surovin nebo komplikovanosti technologie výroby **přesahující limity tzv. podomácké výroby**
 - specializace ve výrobě keramiky na nízké úrovni
- => rozvoj je odrazem určitých sociálních stimulů**
- rozvoj sociální stratifikace- vznik elit
- => prestižní předměty
- tzv. závislí specialisté

Vývoj hrnčířského řemesla

- **LT A**

- kruh velkým ekonomickým rizikem => silný vnější stimul => zapojení elit
- tradice keramiky vyráběné v ruce
- 2 skupiny výrobců

- **LTB**

- elity přestaly podporovat specializované výrobce/zanikla dříve je podporující sociální vrstva
- dvoukomorová hrnčířská pec

- **LT C-D1**

- variabilita keramiky odráží variabilitu forem organizace výroby
- asi primární technika vytváření na kruhu
- individualizované dílny

- **polovina 1. stol. př. n. l.**

- mizí laténské inovace
- asi kolaps socioekonomického systému a zhroucení vyšších forem specializace výroby keramiky

Možnosti studia archeologických pramenů

-nepřímé doklady

výrobní prostředky a jejich prostorové rozšíření
technologická variabilita výrobků a prostorové rozšíření

- **variabilita výrobků** (standardizace)

-vedlejší produkt specializace

-u prestižních předmětů- požadována konformita s ideálními vzory

- **prostorová distribuce technologických a formálních vlastností keramiky**

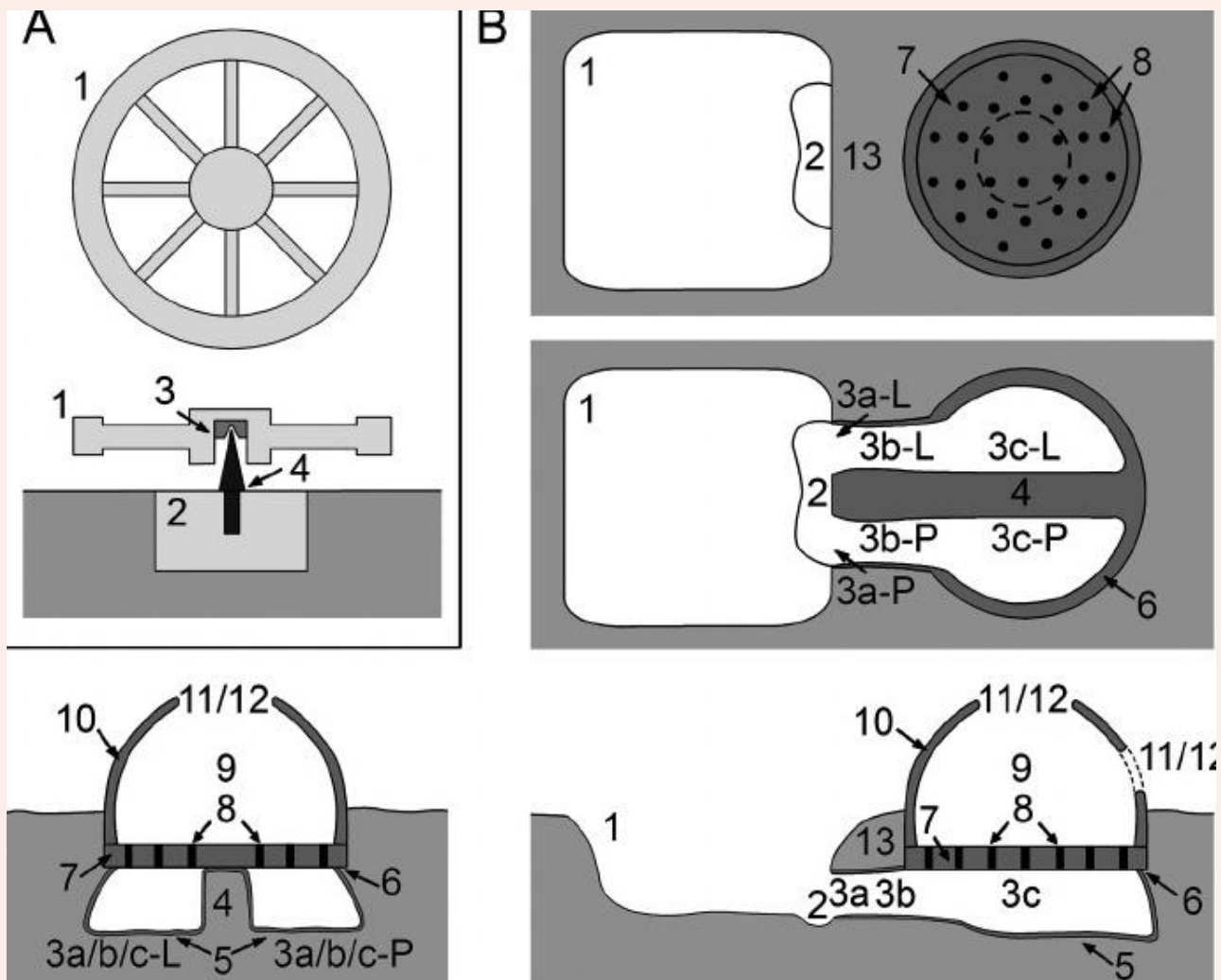
-variabilita keramické produkce

-kategorizace technologických vlastností

- **ekonomická efektivita výroby**

-uplatnění účelných technik a postupů =>omezuje charakter poptávky

- **dovednostní nároky na zvládnutí řemesla**

A: **schéma archaického rychle rotujícího hrnčířského kruhu** s pracovní plochou sloužící zároveň jako setrvačnick, který ke stabilizaci polohy využívá gyroskopického efektu. Na základě zobrazení hrnčířských kruhů antického Řecka je možné tento typ zařízení předpokládat i v latěnském prostředí. 1 kruh, 2 fixační prvek, 3 kamenná vložka, 4 kovový trn.

B: **schéma dvoukomorové vertikální hrnčířské pece**. 1 předpecní jáma, 2 ústí pece, 3a-L/P topeniště – ústí kanálů – levý/pravý topný kanál, 3b-L/P topeniště – nakládací komora – levý/pravý topný kanál, 3c-L/P topeniště – spalovací komora – levý/pravý topný kanál, 4 podpěra roštu, 5 výmaz/propálení topných kanálů, 6 konzola roštu, 7 rošt, 8 průduchy, 9 peciště (vypalovací komora), 10 klenba peciště, 11 vývod spalin, 12 nakládací otvor, 13 čelo pece.

Literatura:

Thér, R. - Mangel, T. 2014: Inovace a specializace v hrnčířském řemesle v době laténské: model vývoje organizačních forem výroby, Archeologické rozhledy 66, 3-39.

Děkuji za pozornost